

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут педагогіки
Кафедра теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ МЕТОДИК
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ГРУПАХ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ
НАВЧАННЯ
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Предметна спеціальність —

Спеціалізація —

Освітня програма Дошкільна освіта

ННІ педагогіки

Житомир 2025

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 13 від 27.06.2025р.)

Рецензенти:

Коновальчук І.І. – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка

Демчик К.І. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик дошкільної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Кучинська Л.Ф. – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін, методист з дошкільної освіти лабораторії методичного забезпечення КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР

І-72 Інструктивно- методичні рекомендації до практичних занять з навчальної практики з реалізації основних методик дошкільної освіти в групах з інклюзивною формою навчання. / уклад. Гужанова Т.С., Левик І.М., Максимова О.О. Житомир: Житомирський державний університет імені І.Франка, 2025. 22 с.

У інструктивно-методичних рекомендаціях подані інструктивні матеріали для здобувачів, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за освітньою програмою «Дошкільна освіта», котрі проходять навчальну практики з реалізації основних методик дошкільної освіти в групах з інклюзивною формою навчання. Окреслено мету, завдання, розписано зміст практики, критерії оцінювання, поставлено конкретні вимоги щодо документації та форм звітності.

Рекомендовані студентам вищих навчальних закладів зі спеціальності «Дошкільна освіта».

ЗМІСТ

Передмова	4
НОРМИ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ	8
II. ТЕМАТИКА ТА ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ	9
Практичне заняття № 1	
Тема: Особливості психофізичного розвитку дітей з ООП	9
Практичне заняття № 2	
Тема: Особливості функціонування груп з інклюзивною формою навчання.	10
Практичне заняття № 3	
Тема: Документація супроводу дитини з ООП у ЗДО	11
Практичне заняття № 4	
Тема: Спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами у ЗДО	13
Практичне заняття № 5	
Тема: Стандарти ECERS-3 в створенні безбар'єрного середовища у групах ЗДО.....	15
Практичне заняття № 6	
Тема: Особливості проведення занять в інклюзивних групах ЗДО	16
Практичне заняття № 7	
Тема: Методика організації різних режимних моментів в інклюзивних групах ЗДО.....	17
Практичне заняття № 8	
Тема: Моделювання занять з основних методик дошкільної освіти	19
IV.РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА	21

ПЕРЕДМОВА

Мета навчальної практики з реалізації основних методик дошкільної освіти в групах з інклюзивною формою навчання: ознайомлення з особливостями здійснення освітнього процесу в групах з інклюзивною формою навчання; узагальнення теоретичних знань з інклюзивної педагогіки та базових методик дошкільної освіти, розвиток здатності застосовувати їх на практиці в процесі реалізації методик дошкільної освіти у роботі з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Завдання:

- ознайомлення зі змістом, структурою й особливостями організації освітнього процесу в групах ЗДО з інклюзивною формою навчання;
- закріплення теоретичних знань, отриманих при вивченні психолого-педагогічних і методичних дисциплін;
- накопичення досвіду організації освітнього процесу з дітьми з ООП спільно з нормотиповими дітьми;
- оволодіння сучасними формами, методами, та прийомами виховання та організації життєдіяльності дітей дошкільного віку в групах з інклюзивною формою навчання;
- оволодіння умінням планувати роботу та проектувати безбар'єрний простір в ЗДО з урахуванням стандартів ECERS-3: шкали оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти;
- формування готовності здобувачів вищої освіти до реалізації основних методик дошкільної освіти в групах з інклюзивною формою навчання, що передбачає застосування психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку з ООП, адаптацій/модифікацій, кооперативної організації діяльності.

За час проходження практики здобувач вищої освіти має набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність до підтримки цінностей інклюзії, соціальної інтеграції людей з інвалідністю, забезпечення їх автономії, прав і свобод.

ЗК 11. Здатність до навчання та самонавчання, професійного самовдосконалення, адаптації до діяльності в нових умовах, наполегливості у плануванні та реалізації проєктів.

ЗК 13. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

СК 2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

СК 3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

СК 4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

СК 6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

СК 10. Вміння складати індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

СК 13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

СК 15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

СК 16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

СК 18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

СК 19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

СК 20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

СК 21. Здатність діагностувати рівень фізичного, пізнавального, соціально-морального, мовленнєвого, художньо-естетичного, креативного розвитку дітей, на основі цього визначати цілі та зміст педагогічної діяльності з орієнтацією на зону найближчого розвитку дошкільників.

СК 22. Здатність до створення розвивального середовища у ЗДО та методичного забезпечення навчально-виховного процесу (розробки планів занять, наочності тощо).

Програмні результати навчання

ПР 1. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 2. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР 3. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР 4. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 6. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР 7. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР 8. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР 10. Бути знайомим з програмою раннього втручання, розуміти можливості опори на нього в подальшій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

ПР 12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР 14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР 15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР 18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР 19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР 20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

ПР 21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 24. Вирішувати завдання соціально-морального розвитку дітей раннього й дошкільного віку, залучати їх до різних видів праці, предметно-практичної та художньо-продуктивної діяльності з метою формування суспільно визнаних цінностей і ціннісних ставлень.

ПР 25. Знати і аналізувати класичні методики дошкільної освіти, сучасні технології організації педагогічного процесу у ЗДО.

ПР 28. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ПР 30. Уміти обробляти дані з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

Методичні рекомендації: Перший тиждень відводиться для загального ознайомлення здобувачів із особливостями психофізичного розвитку дітей з ООП та їх врахування в реалізації основних методик дошкільної освіти, з особливостями функціонування груп з інклюзивною формою навчання; для вивчення документації супроводу дитини з ООП, для ознайомлення з типовим переліком спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які перебувають в інклюзивних та спеціальних групах закладів дошкільної освіти. Здобувачі знайомляться з варіантами створення безбар'єрного середовища у групах ЗДО з урахуванням стандартів ECERS-3, створюють адаптовані / модифіковані дидактичні та ігрові посібники для дітей з ООП.

На другому тижні здобувачі вищої освіти працюють над плануванням та розробкою різних форм роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та їх однокласниками, моделюють проведення занять з основних методик дошкільної освіти та організацію різних режимних моментів в групах, де є діти з особливими освітніми потребами, практикують індивідуалізацію, адаптації, модифікації, кооперативну організацію діяльності дітей в групі із застосуванням спеціальних засобів навчання для дітей з різними рівнями підтримки.

Вимоги до звітної документації

Звітна документація здається у перші два дні після проходження практики викладачам кафедри теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти. До неї входять:

- зразки документації супроводу дитини з ООП – ІПР, ІНП;
- таблицю спеціальних засобів навчання для дітей з ООП відповідно нозологій;
- виготовлені 3 адаптовані / модифіковані дидактичні гри або 1 ігровий посібник для дітей з ООП;
- макет портфоліо дитини з особливими освітніми потребами;
- плани-конспекти 4 змодельованих занять в інклюзивних групах ЗДО з основним методик дошкільної освіти з врахуванням рівнів підтримки дитини з ООП;
- презентацію про життя людини з обмеженими фізичними можливостями, яка досягла успіху;
- фото- та відеозвіт, в якому відображені враження від практики.

НОРМИ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ

Оцінка студента з навчальної практики визначається за 100-бальною шкалою і складається з середньої оцінки виконаних всіх лабораторних/практичних робіт і оцінки за захист результатів практики.

Розподіл балів підсумкової оцінки результатів практики

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Розподіл підсумкової оцінки, %.
Виконання завдань практики	50
Виконання індивідуальних завдань	
Оформлення звітної документації	
Своєчасність подачі звітної документації	
Захист практики	50
Всього:	100

II. ТЕМАТИКА ТА ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Практичне заняття № 1 (4 год)

Тема: Особливості психофізичного розвитку дітей з ООП

Питання для обговорення

1. Які ключові категорії інклюзивної педагогіки є фундаментальними для розуміння її сутності, завдань та принципів? Яке місце займає інклюзивна педагогіка в загальній системі педагогічних наук і чим вона відрізняється від інших її галузей?
2. З якими іншими науками і дисциплінами інклюзивна педагогіка має найтісніші міжпредметні зв'язки, і як це впливає на її розвиток та практичне застосування? Які ключові етапи становлення спеціальної та інклюзивної освіти можна виділити в історії, і як міжнародне та українське законодавство відображає сучасні підходи до інклюзії?
3. Які основні категорії особливих освітніх потреб існують та як вони впливають на психофізичний розвиток дитини?
4. Які чинники (біологічні, соціальні, психологічні) можуть призвести до виникнення особливих освітніх потреб у дітей?
5. Які ключові етапи психофізичного розвитку дітей з типовим розвитком існують, і як від них відрізняється розвиток дітей з різними видами ООП?

Практичні завдання

1. Здійснити порівняльний аналіз понять: мейнстрімінг, сегрегація, інтеграція, інклюзія та заповнити таблицю:

Поняття	Переваги	Недоліки
мейнстрімінг		
сегрегація		
інтеграція		
інклюзія		

2. Представити досвід реалізації інклюзивної освіти у дошкільній освіті за кордоном та в Україні.
3. Підберіть з власного досвіду приклад педагогічної ситуації, що ілюструє стихійне інтегрування дитини з порушеннями психофізичного розвитку у загальноосвітній простір та прокоментуйте. Після виконання завдання – обговорення з групою в аудиторії.
4. Охарактеризуйте чинники, що перешкоджають ефективному впровадженню інклюзивної практики. Виберіть один із перерахованих чинників, який на вашу думку, є найбільш вагомим і поясніть.

Рекомендовані джерела та література:

1. Аргіропоулос Д., Тарнавська Н. А. Інклюзивна педагогіка : навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2020. 248 с.
2. Інклюзивна освіта від А до Я : poradник для педагогів і батьків / уклад. Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.
3. Кириленко В. Інклюзивна освіта: психолого-педагогічний та соціальний аспекти: навчальний посібник. Для студентів спеціальності 053 Психологія, 014 Середня освіта, 231 Соціальна робота. Вид. 2. Київ: центр КНЛУ, 2024. 284 с
4. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики : монографія. Київ : АТОПОЛ, 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
5. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
6. Матвєєва Н. Основи інклюзивної педагогіки зі вступом : практикум. Навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 188 с.
7. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ, 2018. 252 с.
8. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : Агентство «Україна», 2019. 300 с.
9. Удич З. І. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ПРИНТ-ОФІС, 2015. 378 с.
10. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 248 с.

Практичне заняття № 2 (4 год)

Тема: Особливості функціонування груп з інклюзивною формою навчання

Питання для обговорення

1. Як сучасна інклюзивна педагогіка переосмислює поняття «норма» та «відхилення» у розвитку дитини, відходячи від медичної моделі й переходячи до соціальної?
2. Які основні категорії дітей з особливими освітніми потребами (ООП) виділяє українське законодавство, і які принципи є визначальними для їхньої інклюзії в освітній процес?
3. Які ключові психологічні особливості можуть бути притаманні дітям з різними видами особливих освітніх потреб, і як ці особливості впливають на їхнє навчання та соціалізацію?
4. Які стратегії та методи є найбільш ефективними для врахування індивідуальних освітніх потреб дітей з ООП в процесі навчання, та як адаптується освітнє середовище для їхнього успішного розвитку?

5. Які основні законодавчі акти регламентують створення та функціонування інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти в Україні, і які вимоги до них висуваються?

Практичні завдання

1. Розробити та представити план дій вихователя, якщо його групу починає відвідувати дитина з ООП.

2. Проаналізувати, які позитиви від навчання в інклюзивному середовищі одержують діти з нормотиповим розвитком, діти з ООП, батьки дітей з нормотиповим розвитком, батьки дітей з ООП та представити це у вигляді таблиці:

Позитиви від навчання в інклюзивному середовищі	
для дітей з нормотиповим розвитком	
для дітей з ООП	
для батьків дітей з ООП	
для батьків дітей з нормотиповим розвитком	

3. Підібрати синонімічні вирази до слів:

Варто уникати	Бажано використовувати
Сліпий Глухий Інвалід Каліка Розумово відсталий Психічно хворий Колясочник	Чоловік, який не бачить.

4. Продемонструвати фрагменти записів занять або художніх фільмів з дітьми з ООП.

5. Підготувати виступ «Яким, на Вашу думку, має бути заклад дошкільної освіти з групами з інклюзивною формою навчання?» (5 хвилин).

6. Презентувати кросворд з теми: «Сучасна інклюзивна освіта».

Рекомендовані джерела та література:

1. Аргіропулос Д., Тарнавська Н. А. Інклюзивна педагогіка : навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2020. 248 с.

2. Кириленко В. Інклюзивна освіта: психолого-педагогічний та соціальний аспекти: навчальний посібник. Для студентів спеціальності 053

Психологія, 014 Середня освіта, 231 Соціальна робота. Вид. 2. Київ: центр КНЛУ, 2024. 284 с

3. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків : Ранок, 2019. 304 с.

4. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А. С. К., 2012. 308 с.

5. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL:

<http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf>

Практичне заняття № 3 (4 год)

Тема: Документація супроводу дитини з ООП у ЗДО

Питання для обговорення

1. Які ключові фахівці входять до складу команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами та яку роль виконує кожен з них?
2. Які основні завдання покладаються на команду психолого-педагогічного супроводу, і яким чином організовується її робота для ефективної підтримки дитини з ООП?
3. Які основні функції виконує асистент вихователя у закладі дошкільної освіти та як його діяльність сприяє інклюзивному навчанню дітей з особливими освітніми потребами?
4. У чому полягають основні функції асистента дитини, і як його роль відрізняється від ролі асистента вихователя в контексті соціального супроводу дитини з ООП?
5. Яке значення має активна участь батьків дитини з особливими освітніми потребами в освітньому процесі, і які форми взаємодії ЗДО з батьками є найбільш ефективними?
6. Яке практичне значення має Індивідуальна програма розвитку (ІПР) для дитини з ООП, і як вона допомагає реалізувати її індивідуальну освітню траєкторію?
7. Які основні складові має Індивідуальний навчальний план дитини з особливими освітніми потребами, і як він адаптується до її унікальних потреб?
8. Які основні методи та інструменти використовуються для всебічного вивчення потенційних можливостей і потреб дитини з особливими освітніми потребами перед розробкою Індивідуальної програми розвитку (ІПР)?

Практичні завдання

1. Заповніть таблицю «Обов'язки вихователя, обов'язки асистента вихователя та їх спільна діяльність».

Обов'язки вихователя	Обов'язки асистента вихователя	Спільна діяльність вихователя та асистента вихователя в освітньому процесі

2. Навести приклади вторинних дефектів, які розвиваються на основі первинних.

3. Обґрунтувати свою точку зору у відповіді на запитання: "Хто відіграє найважливішу роль у команді педагогічного супроводу дитини: вихователь групи, асистент чи батьки? Аргументуйте свою позицію."

4. Знайти приклади оформлення щоденника спостережень асистента вихователя за дитиною з ООП.

5. Проведення ділової гри: створення команди супроводу та визначення ролей.

Поділити студентів на 2 підгрупи. Сформувані умовну команду психолого-педагогічного супроводу, яка надаватиме підтримку дітям з особливими освітніми потребами. У цій команді кожен здобувач обирає конкретну посаду (наприклад, психолог, логопед, корекційний педагог, асистент вихователя тощо) і детально прописує професійні обов'язки, які виконуватиме на цій ролі. По завершенні підготовки кожна підгрупа презентує свій склад команди та опис функцій колегам.

Рекомендовані джерела та література:

1. Документація асистента вихователя. URL: <https://sad4bb3a9d963748b.jimcontent.com/download/version/1711898468/module/14823509423/name/%D0%B4%D0%9E%D0%9A%D0%A3%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF%20%D0%90%D0%A1%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%90%20%D0%92%D0%98%D0%A5%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%AF%D0%A7.pdf>
2. Кириленко В. Інклюзивна освіта: психолого-педагогічний та соціальний аспекти: навчальний посібник. Для студентів спеціальності 053 Психологія, 014 Середня освіта, 231 Соціальна робота. Вид. 2. Київ: центр КНЛУ, 2024. 284 с.
3. Колупасва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
4. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. А. Колупасової. Київ : А. С. К., 2012. 308 с.
5. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf>

Практичне заняття № 4 (4 год)

Тема: Спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами у ЗДО

Питання для обговорення

1. Що таке МКФ та МКФ-ДП? Які ключові відмінності існують між МКФ та МКФ-ДП, і як використання МКФ-ДП дозволяє більш комплексно оцінювати функціонування та потреби дітей та підлітків з особливими освітніми потребами?
2. Які основні чинники перешкоджають ефективному впровадженню інклюзивної практики в освітньому середовищі?
3. З якими основними труднощами та викликами може зіткнутися вихователь, впроваджуючи інклюзивну практику у своїй щоденній роботі, і як їх можна мінімізувати?
4. Наскільки важливою є корекційно-розвивальна робота для успішного навчання та загального розвитку дітей із порушеннями психофізичного розвитку в інклюзивному освітньому просторі?

Практичні завдання

1. Заповнити таблицю «Можливості дитини з ООП щодо діяльності та участі в спільній діяльності згідно МКФ-ДП»

Нозологія (2 на вибір)	Домени активності та участі	Обмеження	Практичні рекомендації підтримки
1. ДЦП.	Комунікація		
2. Синдром Дауна.	Мобільність		
3. РАС(розлад аутистичного спектру).	Самообслуговування		
4. Порушення слуху.	Життя в спільноті, соціальне та громадянське життя		
5. Порушення зору.	Домашній побут		
6. Синдром дефіциту уваги та гіперактивності.			
7. Синдром Ретта.			
8. Синдром Аспергера.			
9. Орфанні хвороби.			
10. Спінальна м'язова атрофія.			
11. Тяжкий імунodefіцит.			
12. Інтелектуальні когнітивні порушення.			
13. Фенілкетонурія.			
14. Вроджений гіпотиреоз.			

2. Підготувати презентацію на тему: "Комплексна система корекційно-розвивальної допомоги для дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному навчанні (на прикладі обраної нозології)".

3. Опрацювати наказ МОН «Про затвердження типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти»
<https://ips.ligazakon.net/document/RE32034?an=1>

4. Підготувати матеріали і продемонструвати один з видів арт-терапевтичних послуг. Довести його цінність для розвитку особистості дитини дошкільного віку з ООП та її творчої самореалізації.

5. Опрацювати матеріал за посиланням <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/850/0f5/66d8500f5d232894940546.pdf>

Рекомендовані джерела та література:

1. Засенко В. В. Рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими потребами. *Кроки до демократичної освіти*. 2002. № 1. С. 34.
2. Кириленко В. Інклюзивна освіта: психолого-педагогічний та соціальний аспекти: навчальний посібник. Для студентів спеціальності 053 Психологія, 014 Середня освіта, 231 Соціальна робота. Вид. 2. Київ: центр КНЛУ, 2024. 284 с.
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : САММІТ-книга, 2008.
4. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
5. Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ) : посібник для проведення вебінарів. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/1461/file/ICF_webinar_booklet.pdf
6. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А. С. К., 2012. 308 с.
7. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf>

Практичне заняття № 5 (4 год)

Тема: Стандарти ECERS-3 у створенні безбар'єрного середовища у групах ЗДО

Питання для обговорення

1. Які ключові передумови є необхідними для ефективного створення безпечного інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти?

2. Що таке універсальний дизайн у контексті інклюзивного освітнього середовища, і як його принципи застосовуються для забезпечення доступності та комфорту для всіх дітей у ЗДО?
3. Яким чином стандарти ECERS-3 можуть слугувати орієнтиром при плануванні роботи та проектуванні безбар'єрного простору в ЗДО, сприяючи підвищенню якості інклюзивного освітнього процесу?
4. Яке значення мають медіатека та ресурсна кімната як невід'ємні складові інклюзивного освітнього середовища в ЗДО, і як вони сприяють задоволенню різноманітних освітніх потреб дітей?

Практичні завдання

1. Розробити і презентувати ваш "Інклюзивний дизайн-проект «Безбар'єрне середовище»".

Для цього потрібно:

- створити схематичний малюнок/план обраного інклюзивного простору.

Це може бути виконано від руки або у простому графічному редакторі.

- підготувати 10-15 коротких, але конкретних рекомендацій щодо організації цього простору, які відображають принципи універсального дизайну та враховують потреби обраної вами нозології (наприклад, порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату або інтелектуальні порушення).

- пояснити, чому саме ці елементи та рішення є важливими для забезпечення інклюзії в даному випадку.

Рекомендовані джерела та література:

1. ECERS-3: шкала оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/ecers-shkala-ocinyuvannya-seredovisha-rannogoditinstva>
2. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А. С. К., 2012. 308 с.
3. Кириленко В. Інклюзивна освіта: психолого-педагогічний та соціальний аспекти: навчальний посібник. Для студентів спеціальності 053 Психологія, 014 Середня освіта, 231 Соціальна робота. Вид. 2. Київ: центр КНЛУ, 2024. 284 с.
4. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf>

Практичне заняття № 6 (4 год)

Тема: Особливості проведення занять в інклюзивних групах ЗДО

Питання для обговорення

1. У чому полягає ключова відмінність між диференційованим, кооперативним, когнітивним, проблемним та проєктним навчанням, і як

кожен з цих підходів може бути ефективно застосований в інклюзивній освіті?

2. Яка суттєва різниця між адаптацією та модифікацією освітнього процесу, і в яких випадках доцільно застосовувати кожен з них для дітей з особливими освітніми потребами?

3. Які основні особливості слід враховувати при плануванні та проведенні занять в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти, щоб забезпечити ефективне навчання та розвиток для всіх дітей?

4. Яку роль відіграє портфоліо дитини як інструмент оцінювання в інклюзивному освітньому процесі, і які переваги воно має порівняно з традиційними методами оцінки?

Практичні завдання

1. Створити проєкт: "Історія Успіху: портфоліо розвитку дитини з ООП".

Мета: показати, як портфоліо стає живою історією зростання дитини, а не просто збіркою робіт.

Оберіть конкретний вид особливої освітньої потреби дитини (нозологія на вибір). Створіть макет або візуальний концепт портфоліо розвитку для гіпотетичної дитини з цією нозологією.

У портфоліо мають бути представлені:

- розділи, які відображають різні сфери розвитку (наприклад, когнітивна, соціальна, емоційна, мовленнєва, рухова);
- приклади того, які види робіт, спостережень чи досягнень можуть бути включені для відстеження прогресу, а не просто оцінювання;
- елементи, що підкреслюють унікальність дитини та її індивідуальні особливості.

Особливу увагу приділіть тому, яким чином це портфоліо може стати інструментом співпраці між батьками, вихователями та фахівцями.

2. Розробити і виготовити 3 модифіковані гри, які традиційно використовуються в ЗДО, але були адаптовані для дітей з різними видами ООП (наприклад, одна гра для дітей з порушеннями зору, одна для дітей з РАС, одна для дітей з порушеннями рухів). Пояснити, які саме модифікації зроблені і чому.

Рекомендовані джерела і література:

1. Навчальний кутикул з інклюзивної освіти : теорія та методика інклюзивного навчання. Модуль 4-6 / уклад. Л. М. Сидорів, за ред. С. М. Сидорів. Івано-Франківськ : Кушнір Г. М., 2020. 265 с.

2. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf>

Практичне заняття №7 (8 год)
Тема: Методика організації різних режимних моментів в інклюзивних групах ЗДО

Питання для обговорення

1. Які практичні кроки та стратегії є найбільш ефективними для успішної реалізації індивідуальної програми розвитку дитини в умовах інклюзивного освітнього середовища?
2. Які основні моделі та переваги технологій спільного викладання існують, і як вони можуть бути застосовані в інклюзивній групі для оптимізації навчального процесу?
3. Які ефективні технології та підходи можуть бути використані для подолання типових навчальних та поведінкових труднощів у дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі/групі?
4. У чому полягає сутність системи комунікації за допомогою обміну картинками (PECS), і для яких категорій дітей з особливими освітніми потребами її використання є найбільш ефективним?

Практичні завдання

1. Проєкт: "Один Ранок в Інклюзивній Групі"
Уявіть, що ви — фахівець, який вперше спостерігає за дитиною з особливими освітніми потребами в інклюзивній групі протягом першої половини дня.
Завдання:
 - Оберати конкретну гіпотетичну дитину з ООП (наприклад, дитина з СДУГ, з легкою інтелектуальною недостатністю, з РАС тощо) та коротко описати її "стартові" характеристики.
 - Розробити деталізований сценарій спостереження за цим "ранком" (з 8:00 до 12:00, наприклад), включаючи:
 - конкретні ситуації/активності, в яких дитина бере участь (прихід, ранкове коло, сніданок, заняття, вільна гра);
 - що саме ви спостерігаєте: поведінка, реакції, взаємодія з однолітками та дорослими, способи комунікації, труднощі, успіхи;
 - як ви фіксуєте ці спостереження: розробіть бланк (чек-лист, таблицю, вільний опис) з чіткими категоріями, які дозволять вам зібрати максимально корисну інформацію для подальшої роботи з ІПР.
 - Зробити короткий "первинний висновок" на основі "спостереження", вказавши 2-3 ключові сфери, які потребують подальшої підтримки.
2. Підготувати та продемонструвати одну ефективну вправу або комплекс дій для зняття втоми/перезбудження дитини з раннім дитячим аутизмом безпосередньо під час заняття.
3. Проєкт: "PECS для Режиму Дня: Візуальний Розклад"
Створити персоналізований візуальний розклад дня за допомогою карток PECS для гіпотетичної дитини з ООП (наприклад, дитини з РАС, яка потребує чіткої структури та передбачуваності).

- Оберіть конкретний відрізок дня в ЗДО (наприклад, ранок з 8:00 до 12:00, або післяобідній час з 14:00 до 17:00).
- Розробіть та виготовте (або створіть детальний макет) 10-15 карток PECS, що відображають ключові етапи та активності цього відрізка дня (наприклад, "сніданок", "заняття", "прогулянка", "обід", "сон", "вільна гра", "прихід додому").
- Створіть "розкладну дошку" (макет або візуалізація), де ці картки будуть розміщені у правильній послідовності.
- Опишіть, як вихователь або асистент може використовувати цей візуальний розклад з дитиною для:
 - зменшення тривожності;
 - підвищення самостійності;
 - навчання послідовності дій;
 - переходів між активностями та ін.

Рекомендовані джерела та література:

1. Березка С. В. Особливості застосування арт-терапії в роботі з дошкільниками з порушенням інтелекту. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. Т. 2. С. 208–213.
2. Грінцова О. М. Особливості використання музикотерапії в роботі з дошкільниками. Практичний психолог: Дитячий садок. 2015. № 10. С. 25–31.
3. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А. С. К., 2012. 308 с.
4. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf>

Практичне заняття № 8 (8 год)

Тема: Моделювання занять з основних методик дошкільної освіти

Питання для обговорення

1. Які специфічні методи та адаптації слід використовувати при проведенні занять для дітей з порушенням зору, щоб максимально ефективно розвивати їхні мовленнєві здібності?
2. Які основні технології та стратегії комунікації є найефективнішими при організації занять для дітей з порушенням слуху в інклюзивному середовищі?
3. Які особливості розвитку соціальних навичок дітей з синдромом Дауна необхідно враховувати при розробці та проведенні занять?
4. Які адаптації та методи управління поведінкою є ключовими при проведенні занять для дітей з гіперактивністю, щоб забезпечити їхню залученість та ефективне засвоєння матеріалу?
5. Які особливості сенсорного сприйняття дітей з розладами аутистичного спектру (РАС) потрібно враховувати при розробці та

проведенні занять, щоб створити для них максимально комфортне та ефективне навчальне середовище?

Практичні завдання

1. Розробіть і представте 4 плани-конспекти занять для дітей будь-якої вікової групи, де навчається дитина з особливими освітніми потребами (з різних освітніх напрямів, наприклад, "Мовлення дитини", "Дитина в соціумі", "Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі" тощо). Оберіть один конкретний тип особливих освітніх потреб для дитини, яка буде інтегрована в заняття (наприклад, розлади аутистичного спектру (РАС), дитячий церебральний параліч (ДЦП) або порушення слуху).

➤ Завдання: розробити 4 детальні плани-конспекти фрагментів занять для інклюзивної групи з різних освітніх напрямів з врахуванням технології роботи з дітьми з обраною нозологією.

➤ У вашому плані-конспекті обов'язково має бути:

- тема та мета фрагмента заняття;
- опис адаптацій та модифікацій, необхідних для дітей з обраною нозологією;
- конкретні прийоми та технології, які ви використаєте (наприклад, візуальні опори, сенсорні пазли та ін);
- взаємодія фахівців;
- очікувані результати для дітей з типовим розвитком і дітей з ООП;
- коротке обґрунтування, чому саме такі підходи ефективні для обраної категорії дітей.

Рекомендовані джерела та література:

1. Колупасва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків : Ранок, 2019. 304 с.

IV. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Аргіропоулос Д., Тарнавська Н. А. Інклюзивна педагогіка : навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2020. 248 с.
2. Інклюзивна освіта від А до Я : poradnik для педагогів і батьків / уклад. Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.
3. Кириленко В. Інклюзивна освіта: психолого-педагогічний та соціальний аспекти: навчальний посібник. Для студентів спеціальності 053 Психологія, 014 Середня освіта, 231 Соціальна робота. Вид. 2. Київ: центр КНЛУ, 2024. 284 с
4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзія: покроково для педагогів: навчально-методичний посібник. Київ, 2023. 232 с.
5. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики : монографія. Київ : АТОПОЛ, 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
7. Матвеева Н. Основи інклюзивної педагогіки зі вступом : практикум. Навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 188 с.
8. Навчальний кутикул з інклюзивної освіти : теорія та методика інклюзивного навчання. Модуль 4-6 / уклад. Л. М. Сидорів, за ред. С. М. Сидорів. Івано-Франківськ : Кушнір Г. М., 2020. 265 с.
9. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ, 2018. 252 с.
10. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : Агентство «Україна», 2019. 300 с.
11. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf>
12. Психолого-педагогічні засади інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник. Вид. 2-ге / уклад. Н.Г. Кошелева. Дніпро: Журфонд, 2024. 106 с
13. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 248 с.

Додаткова

1. Березка С. В. Особливості застосування арт-терапії в роботі з дошкільниками з порушенням інтелекту. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. Т. 2. С. 208–213.
2. Гріньова О. М. Особливості використання музикотерапії в роботі з дошкільниками. Практичний психолог: Дитячий садок. 2015. № 10. С. 25–31.

3. Засенко В. В. Рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими потребами. Кроки до демократичної освіти. 2002. № 1. С. 34.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : САММІТ-книга, 2008.
5. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. Ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А. С. К., 2012. 308 с.
6. Удич З. І. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ПРИНТ-ОФІС, 2015. 378 с.

Інтернет ресурси:

1. Новий освітній простір. Безбар'єрність : інформаційний посібник. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/408/NOP_Bezbaryernist.pdf
(дата звернення: 13.06.2024).
2. Документація асистента вихователя. URL: <https://sad4bb3a9d963748b.jimcontent.com/download/version/1711898468/module/14823509423/name/%D0%B4%D0%9E%D0%9A%D0%A3%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF%20%D0%90%D0%A1%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%90%20%D0%92%D0%98%D0%A5%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%AF%D0%A7.pdf>
3. Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ) : посібник для проведення вебінарів. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/1461/file/ICF_webinar_booklet.pdf
4. ECERS-3: шкала оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/ecers-shkala-ocinyuvannya-seredovisha-rannogoditinstva>